MAARJA VALK

Valmistu
EESTI KEELE
riigieksamiks 2027

Valmistu eesti keele riigieksamiks 2027
Maarja Valk

Retsenseerinud Aile Laats, Liisa Koik
Toimetaja Esta Hainsalu
Keeletoimetajad Piret Põldver, Karet Eesmäe
Kujundaja Heisi Väljak

Mauruse digiõppevara leiad TaskuTargast.

taskutark.ee/opi

ISBN 978-9908-60-046-8
Autoriõigus: OÜ Maurus Kirjastus, 2026

Trükk: Tallinna Raamatutrükikoda

Kirjastus Maurus
Tartu mnt 74, 10113 Tallinn
Telefon 5919 6117
tellimine@kirjastusmaurus.ee

Kõik õigused käesolevale väljaandele on seadusega kaitstud. Ilma autoriõiguse omaniku kirjaliku loata pole lubatud ühtki selle väljaande osa paljundada ei mehaaniliselt ega muul viisil.

Sisukord

1. Täheortograafia 4
   Sulghäälikute õigekiri
   Kaashäälikuühendi põhireegel ja erandid 5
   H-tähe õigekiri 6
   I ja *j*-i õigekiri 7
   F-i ja *š* õigekiri 8
   Võõrsõnad 9
   Tsitaatsõnad 10
2. Algustäheortograafia 12
3. Kokku- ja lahkukirjutamine 14
   Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine
   Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine 15
   Tegusõnade kokku- ja lahkukirjutamine 16
   Arvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine 17
   Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamine 18
4. Lühendamine 21
5. Numbrite kirjutamine 22
6. Kirjavahemärgid 23
   Koondlause
   Rindlause 24
   Põimlause 25
   Lauselühendiga lause 26
   Lisandi, ütte ja kiilu kirjavahemärgid 27
   Jutumärgid ja tsiteerimine 28
7. Tüüpilised stiilivead 31
   Vale või kohmakas sõnavalik, vale paronüüm
   Rektsioonivead. Eri ajavormide kasutus. Ainsuse ja mitmuse segiajamine 33
   Nn hakitud stiil – laused, kust puudub mõni oluline lauseliige; sidesõnadega algavad laused 34
   Põhjendamatu argikeelsus, liigne kujundlikkus 36
   Liiasus, sõna- ja mõttekordus 38
   Kantseliit või moesõnadega liialdamine 40
   Liigne asesõnade kasutus, nn *sina*-vorm, põhjendamatu sõna „asi“ kasutamine, nn *saama*-tulevik 42
   Lausestusvead. Seoseta laused, loogikavead lausestuses, vale sõnajärg 44
8. Arutleva kirjandi etapid 49
9. Kirjutamine 55

Soovitused eksamikirjutajale 80

Ortograafia- ja stiiliharjutuste vastused 81

1. Täheortograafia

SULGHÄÄLIKUTE ÕIGEKIRI

1. **Omasõnade alguses kirjutatakse *p*, *t*, *k*, võõrsõnades lähtekeele järgi *b*, *d*, *g*,** näiteks *troon – droon*, *kaas – gaas*.
2. **Sõna sees kirjutatakse helitute häälikute (*b*, *p*, *d*, *t*, *g*, *k*, *s*, *h*, *f*, *š*, *z*, *ž*) kõrvale *p*, *t*, *k*, erandina võib helitute häälikute kõrval olla ka *b*, *d*, *g*:**
   - **liitsõnades sõnade piiril**, nt *sundseis*, *irdketas*, *sangpomm*, *sulgpall*, *umbtänav*;
   - **liidete ees**, nt *aegkond*, *hertsogkond*, *hoogsus*, *õudsus*;
   - **liide artikli *-ki* ees**, nt *astubki*, *pangki*, *tõldki*;
   - **sõna algkuju säilitamiseks sama sõna muutevormides**, nt *need/ma – need/sin*, *need/ku*, *õud/ne – õud/sed*, *õud/seid*, *liig/ne – liig/se*, *liig/selt*.

Harjutus 1. Kirjuta lünka sobiv(ad) sulghäälik(ud).

1. Kell__i oli löömise lõpetanud. 2. Moo__sas kodus on sageli nii __uširuum kui ka saun. 3. __eellakk on vähem aeganõudev protse__uur kui __eelküünte tegemine. 4. Kas teed jäätistel vahet: mis on __lombiir, __*elato*, __arfee ja sorbe__? 5. Eestimaa Looduse Fond tõi välja neli __lobaalset kes__onnaprobleemi, mis üha enam mõjutavad elu Eestis. 6. Säravad kul__sed lehed kaunistavad peolauda ning lisavad piduli__ust ja maagiat. 7. Uuri pildi__aleriid New Yor__is toimunud USA hi__seriaali võttepäevast! 8. Joovastavad joogid ja __roogid võivad põhjustada _epressiooni. 9. Samuti võib __eseeküpsised pärast kuivamist katta üleni šokolaadiga. 10. Teema__lokk on seotud teemade kogum. 11. Alternatiivina toodi välja Kesk- ja Ida-Euroopa riikidest iseseisva __eopoliitilise __loki moodustamise idee. 12. Looduslik ja õrn __alsam tugevdab juuksestruktuuri, parandab kammitavust ja muudab juuksed siidiselt läikivaks. 13. Ost__e tugevast ja sul__ergest elas__sest nailonist prits__ott. 14. __uduaari kauplusest leiab suurima valiku Eesti __isaini__rände. 15. Viimasel ajal näeb filmides üha enam __roonikaadreid. 16. Kodakon__suse taotlemiseks teenin_uses tuleb eelnevalt _roneerida aeg. 17. Restorani kok__i ei osanud öelda, miks __urmeetoit kellele__i ei maitsenud. 18. Kuna ____ripihaigus võib areneda _opsupõletikuks, tuli teha rönt__enpilt. 19. Valmistasime marjadest __ooli. 20. Kui vaataja näitleja meisterli__ust imetledes ei märka __rimmi, siis on see hästi tehtud. Milline on sinu lemmi__ompve__? 21. Õige __rüleekreem on __onsisten__silt ühtlane ning muna selles vaevuaimatav. 22. Li__niku auaste antakse tegevteenistuses esimese ohvitseriauastmena kõrgharidusega erialaohvitseridele, näiteks ka__lanitele, arstidele või juristidele.

KAASHÄÄLIKUÜHENDI PÕHIREEGEL JA ERANDID

Kaashäälikuühendis kirjutatakse kõik tähed ühekordselt, nt *kartlik*.
Häälikuühendis võib mõne tähe kirjutada kahekordselt:

- **liitsõnades**, nt *plekktoos, keskkool*;
- **rõhuliite *-gi* ja *-ki* ees**, nt *pallgi, kappki*;
- **kui liide algab sama kaashäälikuga, millega lõpeb sõnatüvi, siis ei kao sõnast ükski täht**, nt *austraallane, keskkond*;
- **tähtede *l*, *m*, *n* ja *r*-i järel olev *s* kirjutatakse kahe tähega, kui ei järgne kaashäälikut**, nt *seanss, valss*.

Harjutus 2. Kirjuta lünka sobiv täht või sobivad tähed.

1. Renessan___ väärtustas naasmist antii___ultuuri juurde. 2. Kõrgema servaga keraamiline kau___jas küpsetuskivi tagab täiusliku soojuse jaotumise. 3. Ke___hobused, nende valmistamine ja nendega sõitmine on harjumuspäraselt ikka laste tegevus. 4. Millist muusikat kuuled: on see mar___, val___ või polka? 5. Kõrgema taseme e-a___kiri on võrdne omakäelise a___kirjaga. 6. Küünlad loovad romantilise õh___onna. 7. Lible on kohati koomiline kuju, kelle ü___lused ja aru___lused pakuvad pingele leevendust, kuid ta on ka mõ___lik külafilosoof. 8. Muusikaklassi pi__gi oli nõukogude ajal kaduma läinud. 9. Töö keskendub mängureeglite balan___eerimisele videomängudes. 10 . Mart kannab ko___jaid riideid. 11. Nagu kollektiivse otsuse puhul, on lõ___tulemus ikka mingil määral kompromi___lik kokkulepe. 12. Lumi Lana sõrmede all on külm ja krista___jas. 13. Hispaan___ased on samuti sõbralikud, aga portuga___aste vastu nad ei saa. 14. Nii mõnigi noor ületas oma hirmu ri___sillal. 15. Avan___i maksmise komme on vaikselt kadumas. 16. Metallist kar___assiga kla___tool Elliot on valmistatud kõrgtihedast plastikust. 17. Paljud maailma suurimad ehitised on rajatud religioo___el otstarbel. 18. Esmalt me peame juurdlema, mis täpselt on üks suverää___e riik. 19. Vas___lapäeval tahaks ikka klassikalist ku___lit. 20. Sünnipäeval söödi ku___leid ja joodi mor___i. 21. Dušš___i oli imeväike – see asus poti ja kraanikausi vahel. 22. Li___kapsast saab edukalt rö___tida ja see maitseb ka li___kapsavaenlastele ja u___busklikele lastele. 23. „Fä___kond“ on pi___gest särisev noorteromaan, mille al___idee pärineb brittide iga-aastase võistluse „The Big Idea“ võitjalt. 24. Korrakaitsjate käitumine oli humaa___e ja väärib kiitust.

H-TÄHE ÕIGEKIRI

- **Sõna sees olev *h* kirjutatakse ühe tähega pika täishääliku järel**, nt *stiihia, psüühika*.
- **Kui sõnas on lühike *h* kahe täishääliku vahel, kirjutatakse see ühe tähega**, nt *jahu*, *rahe*.
- **Kahe tähega kirjutatakse pikk *h* täishäälikute vahel või sõna lõpus**, nt *krahh, Tšehhoslovakkia*.

Harjutus 3. Kirjuta vajaduse korral lünka *h* või *hh*.

1. Nutikad kasa__id kasutavad kaht telefoni, et stabiilselt kättesaadavad olla. 2. Algselt nimetati bo__eemlasteks vaba vaimuga rändavaid romasid, keda usuti olevat pärit praeguse Tše__i aladelt B__öömimaalt (lad Bo__emia). 3. Sel aastal oli kõige suurem konkurents psü__oloogia erialale. 4. Igast lapsest võib mõnikord saada __avalikus kohas jonniv pa__aret. 5. Psüü__ika- ja käitumis__äirete diagnoosimine on kasvamas, näitab tervise __arengu instituudi kogutud statistika. 6. Eesti psü__iaatrite seltsi juhi __innangul peegeldavad need numbrid eelkõige arstiabi kättesaadavust ja inimeste teadlikkuse kasvu. 7. Ülemiste linnakus renoveeritakse endine Dvigateli tootmistse__, mida kutsutakse välimuse tõttu ka kiriku__ooneks. 8. Proovige seda värsket __allikavett. 9. Vaatasime telesaadet „__igi__aljas Ita“. 10. __ispaanias on täna __irmsad vihma__ood. 11. Esimene epo__algab päris algusest, s.o maailma loomisest. 12. Juhuslik__ajameelsus on normaalne. 13. Üldse on __allvares väga na__aalne ja uudis__imulik, samas ka väga kartlik. 14. Kuninganna Elizabeth II oli Briti ajaloo eakaim monar__. 15. Tuul ja vi__masabinad sagenevad ning __allaööd pole enam kaugel. 16. Aitä__ liitumast uudiskirjaga! 17. Julgeid mehi ei __eidutanud teekonna raskus. 18. Leppige sellega, et stii__ia määratseb. 19. Poliitiline __angeldamine tasuta lasteaiaga tuleb lõpetada. 20. Kooli 25. aastapäeva almana__ on müügil kooli kantseleis. 21. Kukerpillide juubelituuril andsid laval __agu ka Tiit Kõrvits, Toomas Kõrvits ja Ike Volkov. 22. Sellest naisest saigi kogu verise sündmuse nii-öelda __alg__allikas. 23. Me__aanikud annavad ralliautodele viimast li__vi, et kõik me__anismid töötaks tõrgeteta. 24. Täna veel on võimalik tunnetada paikade __õngu, kuid aeg on tegemas oma tööd ning need jäljed on tasapisi kadumas. 25. Ekskursiooni tegi kohalik giid Jonathan, kes oli tše__, kuid suurest huvist eesti keele ära õppinud. 26. Saates tuleb juttu Harju Tarbijate Ühistu ma__inatsioonidest korterite müümisel.

I JA *J*-i ÕIGEKIRI

- **Silbi algul kirjutatakse *j* ja silbi lõpus *i***, nt ***ki****-sa-****ja***.
  Erandiks on lühike sisseütlev, nt *majja*.
- **Samuti tuleb meeles pidada, et *ü* järel *i*-d ei kirjutata, kuigi hääldatakse**, nt *müüa*, *süüa*, *lüüa*. **Erandid on** *rüiu* ja *süit*.
- **Häälikute *ü* ja *i* järel ei kirjutata *j*-i, kuigi seda hääldatakse.**
  Erandiks on tegijanime liide -*ja*, nt *müüja*, *viija*.

Harjutus 4. Täida lüngad, kus võimalik.

1. Kohtusin oma unistuste täidevi__atega. 2. Tegu pole ilmselgelt jõulupreem__aga, vaid kingitusega. 3. Müüg__uhtimise aastakonverentsi peaesine__a, Briti müüg__koolitaja Mark Rhodes räägib interv__uus, kui oluline on müü__ana oma tootest vaimustuda. 4. Tänapäeval on keeruline midagi maha müü__a, teadlikkus müü__a nippidest on kasvanud ja inimesed tunnevad väga hästi ära, kui neile midagi müü__akse. 5. Õnnetus ei hüü__a tulles! 6. Puu otsa roni__a peab olema väga osav ja treenitud. 7. Kas tulevikus laeme tarkuse arvutist otse a__u? 8. Püü__a päeva! 9. Sellel ülesandel on mitu lahendusvar__anti. 10. Meie müüg__uht on tuntud oma mater__aalse mõtlemise poolest. 11. Ehitusmater__alide kaupluses oli palju sooduspakkumisi. 12. Temale oli Eesti toiduliidu südamega teg__a tiitli võitmine tööelu tipphetk. 13. Kus teg__aid, seal näg__aid. 14. Eesti rahvusliku ajalookontsepts__ooni üks läbivaid motiive on eestlaste vabadusepüü__e. 15. Praegused pens__onireform__ad annavad parima, et pens__onikassasse laekuks pens__onäridele veelgi enam pens__oni. 16. Ma__u ei olnud esimene min__a, kes ma__a toodi. 17. Möödudes var__endist, jätkab sõnumiv__a kiirelt oma teed. 18. Külast kostev mõni nõrk hüü__e ei jõua aga valitsejate fookusesse ja hajub infomüras. 19. Ivo ei tule enam s__a, Ivol on täna laulatus. 20. Silt mudeli- ja seer__anumbritega asub toote tagaküljel. 21. Naisel esinesid kuulmis- ja nägemishallutsinats__oonid. 22. Siis aga selgus, et sümptomeid ei põhjusta dementsus, parano__a ega skisofreen__a, vaid vitamiinivaegus. 23. Klassikalise meed__akanali all mõistetakse selliseid kanaleid, kus on tööl ajakirjanikud ja toimetus, näiteks a__alehed, a__akirjad, televis__oon, raad__o ja uudisteportaalid. 24. Kuuma ilmaga on hea juu__a sidrun__ooki meega.